

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України прийняла рішення про присудження **Абакумовій Ірині Вікторівні** ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

05 Соціальні і поведінкові науки, за спеціальністю 053 Психологія, на підставі прилюдного захисту дисертації **«Психологічні особливості розвитку професійної ідентичності фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів»**.

«19» травня 2025 року.

Абакумова Ірина Вікторівна, 1981 року народження, громадянка України. Освіта вища: у 2000 році закінчила Уманське державне педагогічне училище імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю: «Дошкільне виховання», присвоєно кваліфікація спеціаліста «Вихователь в дошкільних закладах з правом навчання англійської мови». У 2009 році закінчила Уманський державний аграрний університет за спеціальністю: «Менеджмент організацій», здобула кваліфікацію «Менеджер-економіст».

У травні 2025 року закінчила аспірантуру Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Дисертацію виконано у відділі освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Науковий керівник: Чеботарьова Олена Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Здобувачка має 15 наукових праць, зокрема: 13 одноосібних і 2 у співавторстві, із них: 1 стаття – у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Європейського Союзу, 4 статті опубліковано у наукових фахових виданнях (категорія Б), затверджених МОН України; 8 тез апробаційного характеру, 2 модельних навчальних програмах, які отримали гриф МОН.

1. Абакумова, І. (2022). Проблема організації професійно-трудової підготовки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 1(20), 6–21.
<https://doi.org/10.33189/epsn.v1i20.200>
2. Чеботарьова, О., Абакумова, І. (2023). Трудове навчання учнів з особливими освітніми потребами у дистанційному форматі: поради та рекомендації. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 109(1), 129–154.
<https://doi.org/10.33189/ectu.v109i1.131>

3. Абакумова, І. (2024). Методика вивчення стану професійно-трудової компетентності в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2(25), 11–25. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.253>
4. Чеботарьова, О., Абакумова, І. (2024). Педагогічна технологія формування професійно-трудової компетентності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 116(4), 159–173. <https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4.203>
5. Абакумова, І. (2024). Використання методики ТАН-Содерберг в процесі професійно-трудового навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. *KELM. Knowledge, Education, Law, Management*, 7(67). 3–7. <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.7.1>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Кульбіда Світлана Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу української жестової мови, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Оцінка позитивна без зауважень.

Шевченко Володимир Миколайович, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології імені М.Д. Ярмаченка, факультет спеціальної та інклюзивної освіти, Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. На нашу думку, у першому розділі необхідно було більше дати аналізу вітчизняної практики професійно-трудової підготовки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку у спеціальних закладах загальної середньої освіти, що в свою чергу посилює актуальність теми даного дослідження в контексті спеціальної педагогіки і психології.

2. У розділі II, у результатах констатувального етапу дослідження необхідно було дати більше якісного аналізу виконання учнями завдань, передбачених діагностичною методикою, що розширило б результати експериментального дослідження.

3. Проблема формування професійної компетентності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку є особливо актуальною, адже в умовах реформування, воєнного стану в Україні, держава потребує фахівців робітничих спеціальностей. На наш погляд, варто було б повніше розкрити специфіку професійно-трудової підготовки учнів при визначенні організаційно-педагогічних умов, зокрема під час розроблення авторської технології.

4. У методичних рекомендаціях, представлених у III розділі щодо формування професійно-трудової компетентності учнів, варто було б детальніше описати специфіку діяльності вчителів професійно-трудового навчання у процесі забезпечення партнерської взаємодії з батьками учнів з особливими освітніми потребами, оскільки це є запорукою успішної психолого-педагогічної діяльності у закладі.

Проте висловлені зауваження та пропозиції не впливають на загальну високу оцінку дисертацій, яка є зразком ретельного, змістового і добре проведеного дослідження. Слід наголосити на самостійності дослідження, авторському формулюванні теоретичних засад роботи, оригінальності та винахідливості у розробленні поставлених завдань.

Косенко Юрій Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У розділі I варто було ширше представити зарубіжний досвід підготовки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, посилячись на представлені зарубіжні джерела, які є у списку використаної літератури до дисертаційного дослідження.

2. Очевидно, що педагогічна технологія формування професійно-трудової компетентності покликана покращити якість підготовки учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів. У зв'язку з цим, хотілося б дізнатися більше, у чому полягає специфіка корекційно-розвивального складника щодо організації професійно-трудового навчання учнів з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів загальної середньої освіти, яку необхідно враховувати при підготовці здобувачів освіти.

3. У розділі III варто виразніше розкрити переваги визначених етапів формування професійно-трудової компетентності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку у спеціальних закладах загальної середньої освіти, а саме: початкового, основного, заключного, що передбачали як індивідуальні, так і колективні види роботи, акцентуючи увагу різних формах діяльності під час організованого професійно-трудового навчання.

4. На нашу думку, робота тільки б виграла, якби представлені методичні рекомендації для педагогів спеціальних закладів загальної середньої освіти та спеціальних класів ЗЗСО містили більше засобів та форм, передбачених у очному та дистанційному форматах навчання.

Проте, зазначені зауваження та рекомендації ні в якому разі не применшують наукову цінність отриманих результатів дослідження, а лише вказують на його оригінальність, широту та можливі перспективи.

Ярмола Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, заступник директора з наукової роботи, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

1. У процесі аналізу досліджуваного питання, на нашу думку, варто було б дати порівняльну характеристику сучасного стану організації професійно-трудової підготовки учнів закладів загальної середньої освіти в Україні та закладів системи спеціальної освіти; розкрити проблеми, з якими стикаються педагоги в умовах інклюзивного навчання під час їхньої професійної діяльності.

2. У представленому дослідженні дисертантка, спираючись на розробки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблеми професійно-трудової учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, цитує їх, але не завжди висловлює власну позицію стосовно теоретичних положень досліджуваного феномену.

3. Робота значно виграла б за умови представлення більш детального опису процедури та етапів проведення експериментального дослідження, зокрема із зазначенням конкретної методики, проведеної на кожному з етапів.

Водночас, висловлені зауваження та побажання є дискусійними і не заперечують загальної високої оцінки науково-фахового рівня дисертації, що кваліфікується нами як ґрунтовне та цілісне теоретико-експериментальне дослідження.

Бабяк Ольга Олексіївна, кандидат психологічних наук, старший дослідник, завідувач відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. На нашу думку, потребує уточнення висновки щодо важливості отриманих результатів проведеного дослідження на імплементацію технологічної освіти учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, відображеної у Типовій освітній програмі для навчання учнів 5-9 класів з особливими освітніми потребами.

2. Дисертаційну роботу значно підсилило б здійснення порівняльного аналізу на формуальному етапі дослідження не тільки з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку, а й з учнями з комплексними порушеннями, як це було представлено під час методики констатувального етапу дослідження.

3. У формуальному етапі дослідження необхідно було більше зробити акцент на забезпеченні мікросоціальної ситуації розвитку учнів означеної категорії - включення батьків у процес професійно-трудового орієнтування учнів, відобразивши ці позиції детальніше у методичних рекомендаціях, що сприятиме ефективності формуальної методики.

Висловлені рекомендації та зауваження слід розглядати як побажання для подальших досліджень. Вони не перешкоджають загальному висновку про те, що дисертаційне дослідження Абакумової Ірини Вікторівни «Формування професійно-трудової компетентності учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку» є завершеною самостійною науковою працею, присвяченою одній з найважливіших проблем спеціальної освіти.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради;

«Проти» – немає,

«Утримались» – немає.

**СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА ІНСТИТУТУ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН
УКРАЇНИ УХВАЛИЛА:**

1. Дисертація **Абакумової Ірини Вікторівни** на тему: «**Формування професійно-трудової компетентності учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку**», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 016 Спеціальна освіта є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами внесеними згідно постанови КМУ №341 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05. 2024 р.), та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

2. Присудити **Абакумовій Ірині Вікторівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого рішення разова спеціалізована вчена рада присуджує **Абакумовій Ірині Вікторівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Голова спеціалізованої вченої ради
доктор педагогічних наук, професор

Світлана КУЛЬБІДА